

Giriş

1. Kitabın Amacı ve Yapısı

“Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi” kitabının amacı, Temel İlkeler Kitabı ve Didaktik Öneriler 1–4 kitaplarında olduğu gibi, ana dil eğitimi veren öğretmenlere, göç edilen ülkedeki metodik ve didaktik eğitim anlayışıyla olabildiğince örtüşen, güncel ve ilgi çekici dersler hazırlamaları konusunda destek vermektir.

Bu kitabın yapısı ve içeriği serinin diğer kitaplarından farklıdır. Öğretmenlere yönelik hazırlanmış olan serinin ilk dört kitabı, öğretmenlere uygun ders önerilerini ele alırken, bu kitap, özellikle 4./5. ve daha üst sınıf öğrencilerin kullanabileceği yöntemleri ve öğrenme tekniklerini içermektedir. Yaşı daha küçük öğrenciler için tekniklerin sadeleştirilerek yaş gruplarına veya sınıf seviyelerine uygun hale getirilmesi gerekir.

Bölüm I

Bölüm I’de, M1–15 olarak numaralandırılmış çalışma kâğıtlarında, öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin uygulanmasıyla ilgili basit ve kolay anlaşılır öneriler yer almaktadır. Bu öneriler, alıştırmayı yapmakla ilgili genel bilgileri, yardımcı materyallerin kullanımı, okuma ve yazma becerisinin geliştirilmesi ile sınav ve sunumlara hazırlanma üzere 5 ayrı beceri alanını kapsamaktadır. Çalışma kâğıtları, öğrencilere fotokopi yoluyla çoğaltılıp dağıtılmak üzere tasarlanmıştır. Öğretmen bunları kullanırken belirli bir sıraya bağlı kalmak zorunda değildir, konu ve öğrenme ortamına göre uygun olanı tercih edebilir. Her öğrenme tekniği, başka bir deyişle, M1–15 materyallerinin her birinin kullanımı ile ilgili didaktik önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler, yukarıda sayılan beş farklı beceri alanına ilişkin konu başlıklarının ve açıklamalarının bulunduğu sayfalarda yer alır. Öğretmenler, bu didaktik bilgi ve önerilere dayanarak sınıf ortamında işleyecekleri somut alıştırmalar geliştirebilirler. [Ana Dil Eğitimi serisinin ilk dört kitabında da öğrenme stratejilerine ilişkin bilgiler var; bkz. “Ana Dilde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi” (1. Kitap). Elinizde tuttuğunuz 5. Kitap ise doğrudan öğrencilerin kullanabileceği bir kaynak olarak hazırlanmıştır].

Bölüm II

Bölüm II, öğrenme ve okul başarısını beraberinde getiren koşulları özetleyen bir çalışma programından oluşmaktadır. Alt Başlık 4’de ayrıntılı olarak ele alınan bu program, Orta ve Kuzey Avrupa’da göç alan ülkelerde okul başarısı için önemli ve belirleyici olabilen bazı “yazılı olmayan kuralları” anlatır. Ana dil eğitimi gören öğrenciler, bu kuralları ve çalışma tekniklerini yakından tanıyıp uygulayabildikleri oranda toplumda fırsat eşitliğini yakalayabileceklerdir.

Giriş

Kitaptaki uygulama ağırlıklı bölümlere (Bölüm I. ve II.) geçmeden önce, Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Önemi (Alt Başlık 2), Öğrenme Stratejilerinin Öğretilmesinde Ana Dil Eğitiminin Rolü hakkında kısa bilgiler (Alt Başlık 3) ve Bölüm II’de yer alan Çalışma Programı’nın kullanılmasına ilişkin öneriler (Alt Başlık 4) yer almaktadır.

Yararlanılan kaynaklar

Mevcut kitap, aynı yazar ve yayın evinin şu kitabına dayanarak hazırlanmıştır: Basil Schader (2012, 2013): Akıllı Öğrenme Kitapçığı (“Mein schlaues Lernheft”), Zürih, Orell Füssli. Hatta bazı bölümler aynen alıntılanarak mevcut kitaba dâhil edilmiştir. İsviçre’de büyük başarı kazanan “Akıllı Öğrenme Kitapçığı”, Arnavut dilinde de yayınlandı. (Peja, 2012; Lausanne, 2013). “Akıllı Öğrenme Kitapçığı”’da yer alan çok sayıda öğrenme tekniği, mevcut yayın için kısmen kısaltılmış ve özetlenmiştir; Çalışma Programı aynen kullanılmıştır. Bu kitabın Girişi ve Didaktik Öneriler Bölümü ile grafik tasarımı ise tamamen yeni hazırlanmıştır.

2. Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Önemi

Orta ve Kuzey Avrupa’da göç alan ülkelerdeki eğitim materyalleri, başta dil öğrenim kitapları olmak üzere incelendiğinde, günümüzdeki materyallerin, eski ders kitaplarına göre, öğrenmeye ilişkin çok sayıda öneri, ipucu ve teknik içerdikleri görülür. Doğrudan öğrenciler için hazırlanan bu öneriler, ipuçları ve öğrenme teknikleri öğrencileri şu konularda destekler:

- ▶ Okuduğum bir yazıyı anlamadığım zaman ne yapabilirim?
- ▶ İnternette veya referans kitaplarında aradığımı nasıl bulabilirim?
- ▶ Okuduğum bir yazıda önemli olan noktaları ve konuları önemsiz olanlardan nasıl ayırt ederim?
- ▶ Bir yazının veya sunumun yapısını nasıl planlayıp hazırlayabilirim?
- ▶ Söz aldığım da nasıl olumlu geri bildirim veririm?
- ▶ Bir kelimenin hangi kelime türüne ait olduğunu nasıl anlarım?

Bu tür stratejilere, öneri ve tekniklere eski okul kitaplarında neredeyse hiç yer verilmezdi. Eski okul kitaplarında öncelikli amaç, dil bilgisi kurallarını aktarmak ve bu bilgileri tekrarlı alıştırmalarla pekiştirmektir. Birçok

ülke ve kültürde bu anlayış geçerliliğini korumaktadır. Bunun bir sonucu olarak bu ülke ve dillerde, öğrenme teknikleri ve stratejilerine ilişkin hiç veya çok az sayıda yayın vardır. Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde ise günümüzde bu konularla ilgili çok sayıda yayın bulunmaktadır.

Günümüzde göç alan başlıca ülkelerde geçerli olan yeni pedagojik, didaktik ve metodik gelişmeler ve yöntemler, öğrenme teknikleri ve stratejileri konusunda farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açtı. Bu yeni yaklaşımlar, El ve Çalışma Kitabı "Temel İlkeler ve Yaklaşımlar", Bölüm II'de ayrıntılı olarak ele alınmaktadır; özellikle bkz. Alt Başlık 3-6. Bu çerçevede, yönergeli etkinlikler yerine öğrencinin bağımsız çalışması, geleneksel öğretmen rolü yerine öğrenme koçu anlayışı, ders içeriğine odaklı yaklaşım yerine öğrenenlere ve onların yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesine odaklı yaklaşımlar sayılabilir.

Ayrıca, her şeyin hızla değiştiği ve güncel bilgilerin eskidiği günümüz dünyasında, bilgi edinme teknikleri ve stratejileri ile kişinin kendi kendine yardım edebilme becerisi giderek daha fazla önem kazanmaktadır. (Örneğin, fen dersinde veya tarih dersinde, sadece bir dizi olguyu öğrenmiş olan bir öğrenci, internette veya referans kitaplarından bu veya başka tür bilgilere nasıl ulaşabileceğini bilen ve bunları iyi bir sunuma dönüştürebilen bir öğrenciden daha az yetkindir.)

Bunun bir sonucu olarak, günümüz Orta ve Kuzey Avrupa ders geleneğinde, bilgi ve olguların öğretilmesi yerine, stratejik bilgilerin aktarılması (bir başka deyişle, eldeki bilgilerle ne yapılacağını ve nasıl yapılacağına dair stratejilerin öğrenilmesi ile öğrenme ve sorun çözme odaklı stratejilerin öğrenilmesi) ağırlık kazanmaktadır. Bu yaklaşım, derslerde ve kullanılan öğrenme araçlarında uygulandığı gibi, "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" serisi çerçevesinde ayrı bir kitap olarak hazırlanan Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi kitabında da benimsenmektedir.

3. Öğrenme Stratejilerinin Öğretilmesinde Ana Dil Eğitiminin Rolü

Ana dil derslerine devam eden öğrenciler, iki ayrı pedagojik gelenek içinde ve arasında yetişirler: Bir yandan, okul hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri göç ettikleri ülkenin pedagojik geleneği, diğer yandan ise ana dil dersinin pedagojik geleneği. Öğretmenlerin yaşı, kişilik özellikleri, eğitim yeri ve kökenlerine bağlı olarak bu gelenekler birbirine benzeyebileceği gibi, birbirinden çok farklı da olabilir. Bu tür farklar ise örgün eğitim derslerinde daha bağımsız öğrenmeye, genişletilmiş öğrenme ve ders biçimlerine alışık olan öğrencilerde, ana dil dersindeki öğretmen odaklı öğrenme karşısında sorunlara yol açabilir. Ana dil eğitimi ile örgün eğitim dersleri arasında verimli ve sürekliliğin sağlandığı bir öğrenmeye ulaşabil-

mek için iki gelenek arasında olabildiğince az farkın olması önemlidir. Bu kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" serisinin amacı, bu iki anlayış ve gelenek arasında daha iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlamaktır.

Öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin öğretilmesi konusu, ana dil dersi ile örgün eğitim derslerinin verimli ve her iki tarafın da birbirlerinden öğrenebilecekleri ve işbirliği yapabilecekleri bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir taraftan, ana dil eğitimine katılan öğrenciler, örgün eğitim derslerinden bildikleri bazı teknik ve stratejileri ana dil dersinde kullanabilir ve hatta geliştirebilirler; diğer taraftan, ana dil dersinde öğrendikleri teknik ve stratejileri diğer derslerde de kullanabilirler. Öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin büyük ölçüde dilden bağımsız ve bu anlamda diller üstü özelliklerinden dolayı, ana dil dersi ile örgün eğitim dersleri arasında işbirliği yapmak ve ortak çalışmalar yürütmek için özellikle elverişlidir. Türkçe sözlük veya ansiklopedide bir konuyu araştıran öğrenci, bu tekniği okul dilindeki bir kaynakta araştırma yaparken de uygulayabilir. Sınava nasıl hazırlanacağını veya bir sunumu nasıl hazırlayacağını bilen öğrenci, bu yetkinliğini başka dildeki sınava hazırlanırken veya bir sunum hazırlarken de kullanabilir.

Ana dil eğitiminde öğrenme tekniklerinin ve stratejilerinin öğretilmesinde önemli olan bir başka boyut daha var: Göç alan ülkelerde doğup büyümüş olan 'yerli' çocuklar ve gençler (özellikle eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları), bazı öğrenme tekniklerini ve çalışma stratejilerini farkında olmadan ev ortamında öğrenebiliyorlar. Ebeveynleri veya büyükanne büyükbabaları farklı bir öğrenme kültürüne sahip olan bir ülkeden göç eden öğrencilerin ise böyle bir temeli olmayabilir; özellikle, eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen öğrenciler bu tür becerileri aile ortamında öğrenemeyebilirler. Özellikle bu öğrencilerin desteğe ihtiyacı var. Daha az stresli bir ortamda yapılan ana dil dersinde bu öğrenciler, öğrenme tekniklerinden özellikle yararlanabilirler. Bölüm II'de yer alan başarılı öğrenme için 10-Adımda Çalışma Programı, öncelikle bu öğrencilere yönelik hazırlanmıştır (bkz. aşağıda Alt Başlık 4).

Bu Alt Başlığın sonunda, somut çalışma açısından önem taşıyan iki konuya ayrıca dikkat çekilmektedir: ana dil dersinin örgün eğitim dersleriyle koordinasyonu ve bu konuyla ilgili başlıca metodik-didaktik yaklaşımlar.